

TIDNINGEN

autism

NUMMER 2 2022

»Hon gillar
att skjuta iväg
stenarna.«

Liten grupp gör det kul
med curling i Karlstad

FILM OCH TV

En ny generation
autistiska karaktärer

FORSKNING

Ätstörningar är
vanligare vid autism
än i övriga befolkningen

ANNONSTORG

VI STÄRKER *individen!*

ATTENDO ARBETAR FÖR ATT personer med funktionsnedsättning ska kunna leva så aktiva och självständiga liv som möjligt. Vi driver nybyggda gruppboendestäder för vuxna, hem för barn med speciella behov och korttidsboenden för vuxna och barn runt om i Sverige. Vi har också daglig verksamhet och ledsagning.

Den gemensamma nämnaren för alla våra verksamheter och insatser är att vi utgår från den enskilde personens förmågor och behov. Våra medarbetare stödjer den enskilde så att man kan leva sitt liv som man själv vill.

HAR DU FRÅGOR ELLER FUNDERINGAR, tveka inte att ta kontakt med oss! Ring 010-140 10 70 så berättar vi mer om vad vi kan göra för dig. Du kan också läsa mer på www.attendo.se. Välkommen till oss på Attendo!

Välkommen till 25-årsjubileum och konferens

1-2 december 2022 i Malmö

Vad har hänt sedan vi i mitten på 1990-talet inledde samarbete med division TEACCH i North Carolina i USA och Opleidingscenter Autisme i Belgien för att kunna erbjuda svenska utbildningar om *Ett pedagogiskt arbetssätt anpassat till personer med autism?*

Det som har resulterat i kurser som fram till idag har gett tusentals professionella och anhöriga möjligheter att ta del av kunskap som vid starten gav ett helt nytt synsätt som idag borde vara en självklarhet. Men är den det?

Utbildare med lång erfarenhet från arbete med barn, ungdomar och vuxna med autism i Sverige och internationellt delar med sig av sina tankar och erfarenheter från de gångna åren och för framtiden.

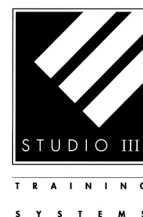
Hur såg det ut då, hur ser det ut nu och hur kan det se ut i framtiden?

Det här vill du inte missa, lyssna och mingla på plats i Malmö eller följ digitalt!

Konferensprogram och anmälan: www.pedagogisktperspektiv.se/autism2022

pedagogiskt perspektiv

Bellmansgatan 30
118 47 stockholm
telefon 08-420 03 050
e-post info@autism.se
hemsida www.autism.se

ANSVARIG UTGIVARE

Ulla Adolfsson

REDAKTÖR

Mats Jansson
e-post redaktion@autism.se

I REDAKTIONEN

Hanna Danmo, Christina Teuchler

FOTO & ILLUSTRATION

Christina Teuchler m.fl.

LAYOUT

Ola Carlsson

PRENUMERATION

350 kronor per år. Kontakta kansliet på
info@autism.se om du vill prenumerera.
ISSN nr 0283-3077

FÖRBUNDETS KANSLI

Förbundssekreterare
Gunilla Sundblad

Medlemsfrågor/informationsmaterial
Joanna Jansson

Föreningsutvecklare
Emil Hjelte

intressepolitisk samordnare
Hanna Bastrup

intressepolitisk utredare
Minna Nyman Sabbadini

utredare/redaktör
Mats Jansson

Skribent
Hanna Danmo

Foto/illustration
Christina Teuchler

Kommunikatörer
Sofie Ekholm
Linn Rivero Mildén

Förbundsjurister
Maria Sivall
Rebecca Tarabay

e-post till kansliet
förnamn.efternamn@autism.se

ANNONSER

anders@businessfactory.se
peter@businessfactory.se

FÖRBUNDETS 90-KONTO

Plusgiro 900157-9
Bankgiro 900-1579

UTBILDNINGSCENTER AUTISM

Agnetha Bergh
agnetha.bergh@ucautism.se
telefon 0520-480 086

STIFTELSEN AUTISM

Bankgiro 5948-6449

NÄSTA NUMMER

Tidningen Autism nr 3, 2022 utkommer
cirka 15/9. Materialstopp 15/8.

»Det unika i vårt förbund är erfarenheten«

Från riksmötet den 23 april och fram tills någon gång i höst kommer Autism- och Aspergerförbundet att ledas av sina vice ordföranden, alltså av mig, Pia Johansson, och Christer Nygren.

Vid ett extra insatt riksmöte under hösten ska en ny ordförande väljas. Detta beslutade en majoritet av ombuden från distriktsföreningarna. Den nyvalda valberedningen ska ta fram en ny ordförandekandidat. Fram tills dess kommer Christer och jag att inleda arbetet i den förbundsstyrelse som röstades fram för de kommande två åren till 2024.

Så snart det är möjligt kommer vi att göra gemensamma besök ute i distriktsföreningarna. Tanken är att starta samtal om hur läget är för föreningarnas uppdrag efter två år av nedstängning på grund av pandemi. I en vidare mening vill vi också ta del av tankar om samarbete inom förbundet.

I ett förbund är varje förening och varje medlem lika viktig. Ett gemensamt ansvar för oss alla är att se till vikten av varje förening, hur stor eller liten den än är.

Föreningarna som bildar förbundet har olika förutsättningar att verka utifrån. De olika förutsättningarna gäller antal medlemmar, geografiska underlag och avstånd, resurser i form av ekonomi, mänsklig kraft, engagemang och erfarenhet.

Vårt gemensamma uppdrag är att verka för att förbättra levnadsvillkoren för människor med autism och för deras anhöriga och närstående. Det arbetet bedrivs allra bäst med de samlade krafter som finns i förbundet och med i huvudsak förbundskansliet som utförare.

Det unika i vårt förbund är erfarenheten; på management-svenska kallat »unique selling point« (USP). Det är erfarenheten av att själv ha autism eller av att vara anhörig eller närstående till någon som har autism och gör oss unika.

Detta unika skiljer vårt förbund från alla andra förbund och från de tjänstepersoner vid olika myndigheter och från de politiker som vi möter. Förbundet har sin styrka och trovärdighet i medlemmarnas samlade erfarenheter.

I övrigt vill vi, liksom övriga styrelsen och förbundskansliet, önska dig som medlem en sommar på det sätt så som just du önskar att sommaren ska vara, för din del. Vår förhoppning är att återsamling kan ske till hösten för att med förnyade och gemensamma krafter fortsätta det viktiga arbetet med att sprida kunskap, skapa mötesplatser och påverka beslutsfattare.

PIA JOHANSSON

Vice ordförande, Autism- och Aspergerförbundet

PS. Om du har missat att läsa verksamhetsberättelsen från år 2021, så gör det nu. Den finns tillgänglig på www.autism.se eller genom att du kontaktar förbundskansliet för att få den sänd hem i pappersformat. Verksamhetsberättelsen är en gedigen karta över allt det som gjordes på nationell nivå under förra året genom beslut av förbundsstyrelsen. DS.

Kan en Postkodlott bidra till bättre villkor för personer med autism?

Det kanske låter konstigt, men på sätt och vis kan en lott faktiskt bidra till bättre villkor för personer med autism. Eftersom hela överskottet från Postkodlotteriets försäljning går till 59 viktiga organisationer, bland andra Autism- och Aspergerförbundet som kämpar för att förbättra villkoren för alla barn, unga och vuxna med autism. Tack vare alla som har eller har haft en Postkodlott har Autism- och Aspergerförbundet sedan 2018 fått ta emot 20 miljoner kronor.

Det är det allra bästa med Postkodlotteriet.

Men det finns en sak till som är väldigt bra, och det är att du kan vinna tillsammans med dina grannar, samtidigt som du bidrar.

Visste du att nästan en miljon människor i Sverige är med i Postkodlotteriet? Det är fantastiskt, vilken kraft! Nästan en miljon människor som delar drömmen om att vinna stort – och drömmen om en bättre värld.

Rickard Sjöberg är programledare och vinstutdelare i Postkodlotteriet.

Köp lott eller läs mer på postkodlotteriet.se

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

TIDNINGEN

autism

2/22

8 Varm gemenskap på isig bana

fritid Att spela curling har visat sig vara en passande aktivitet för barn med funktionsnedsättningar i Karlstad. Gruppens två ledare hinner hjälpa alla på ett bra individanpassat sätt.

14 »Vi behöver informera«

möte Postkodlotteriets vinstudeldare Sandra Dahlberg träffade Autism- och Aspergerförbundets Gunilla Sundblad för ett samtal om vad överskottet betyder för förbundet.

16 Autistisk populärkultur på frammarsch

film och tv Nu intar en ny generation autistiska personer filmduken och tv-rutan, där mångfald och representation går före stereotyper.

20 Livet som »funkismamma«

familj My Jernkrok är autistisk och mamma till två barn med autism: »Min förhoppning är att mina barn ska mötas av större kunskap om autism än jag har gjort under min uppväxt.«

22 De arbetar för bättre studie- och yrkesvägledning

studie- och arbetsliv Frida Jansson är aktiv i projektet Jobba Frisk Npf, som ska bidra till att skolornas studie- och yrkesvägledning blir bättre anpassad för unga med autism och adhd.

Elin fotograferad av Christina Teuchler

notiser 6

Sommarlyssning med podden Autism. Skolenkäten 2022 genomförd. e-autism.

forum 35

Hannas hörna: »Jag säger nästan alltid vad jag tycker och tänker«

läsarbrev 28

Så blev jag en volleybollmamma. Låt volontäruppdrag bli jobbomöjligheter.

juridik 37

En boendestödjare behöver ha en god inlevelseförmåga.

Podden Autism – sommarlyssning

TILL SOMMAREN 2022 lanserar Autism- och Aspergerförbundet en podcast. Namnet är Podden Autism och först ut är en serie med underrubriken Sommarlyssning.

Det blir sex avsnitt med sommarpratarna som alla har en personlig koppling till autism. Det är Joanna Halvardsson, Alexander Skytte, Freddot Carlsson Andersson, Conny Palmqvist, Monica Bergenek och Anna PG som delar med sig av tankar och erfarenheter.

På autism.se hittar du mer information om Podden Autism och när de olika avsnitten släpps under sommaren. Avsnitten kommer du hitta både på Autism- och Aspergerförbundets webbplats och där du annars lyssnar på poddar.

Podden Autism kommer sedan återkomma i höst med fler sändningar med samtal och intervjuer.

Har du frågor om autism?

Är du medlem i Autism- och Aspergerförbundet och har frågor om autism? Då har du möjlighet att ringa och prata med konsulter från Utbildningscenter Autism. Konsulterna har inte juridisk kompetens.

Telefon: 08-420 030 50

TELEFONTIDER:

Tisdagar: kl 18.00 - 20.00

Torsdagar: kl 18.00 - 20.00
(Ej helgdagar.)

ÄNDRAD ADRESS?

Glöm inte att meddela Autism- och Aspergerförbundet om du har ändrat adress.

Det kan du göra på www.autism.se under »Logga in«, där du också kan lägga till familjemedlemmar.

Där finns även ditt medlemskort.

Du loggar in med ditt medlemsnummer och den kod som du fick på senaste fakturan.

Saknar du dessa uppgifter kan du kontakta kansliet på e-post:

info@autism.se

e-autism

Nu finns en förbättrad funktion i Autism- och Aspergerförbundets webbkurs e-autism.

Om du påbörjat e-autism och sedan tappat bort din personliga länk, kan du nu skriva in din mejladress igen

på startsidan och får då en ny länk skickad till dig som du kan fortsätta med. Det gäller den uppdaterade version av e-autism som lanserades 2020.

www.e-autism.se

Vi vill ha ditt bidrag till Tidningen Autism

Det kan vara ett tips eller en idé om något vi kan skriva om. Det kan vara du själv som skriver om erfarenheter, tankar eller händelser du vill dela med dig av. Det kan vara insändare med åsikter eller debattinlägg. Det kan vara frågor till förbundets styrelse, ombudsmän, jurister eller till redaktionen. Det kan vara fotografier, teckningar, dikter eller något annat.

Vi kan inte lova att alla förslag eller insända bidrag kommer med i tidningen. Vi förbehåller oss rätten att korta och redigera insänt material. Du kan vara anonym och skriva under signatur, men redaktionen måste känna till ditt namn och din adress.

Skicka ditt bidrag till redaktion@autism.se eller till *Tidningen Autism, Autism- och Aspergerförbundet, Bellmansgatan 30, 118 47 Stockholm*

Medlemsavgift via autogiro

Autogiro är ett enkelt sätt att betala räkningar på. Beloppet dras då automatiskt från kontot på räkningens förfallodag så att den inte behöver registreras vid varje återkommande betalning.

Det enklaste sättet att anmäla ditt intresse för autogirobetalning är att anmäla dig via din internetbank.

Under »autogiro« finns Autism- och Aspergerförbundet under »ideella föreningar«. Du kan också avsluta autogiro via din internetbank.

Om du inte har tillgång till internetbank kontaktar du Autism- och Aspergerförbundet.

Du vet väl om att du kan betala med autogiro?

Skolenkäten 2022 är genomförd

RESULTATET AV 2022 års skolenkät till Autism- och Aspergerförbundets medlemmar är nu klart. Gensvaret var stort. Det var cirka 2 500 som svarade. Tack till alla som svarat!

Vi har fått ett mycket bra underlag för att fortsätta arbetet med att påverka beslutsfattare för att skapa en bättre skola för barn med autism.

I maj gick vår första debattartikel med utgångspunkt i skolenkäten ut. I den artikeln lyfte vi bristen på stöd. I årets skolenkät svarar sex av tio vårdnadshavare, 60 procent, att deras barn med autism inte får tillräckligt stöd i skolan. Åtta procent får inte något stöd alls, fast de behöver det.

För att behålla nyhetsvärdet och kunna gå ut med flera debattartiklar kommer hela rapporten med all statistik från skolenkäten att lanseras i sin helhet till allmänheten först i höst.

Skola som tema på höstens rikskonferens

AUTISM- OCH ASPERGERFÖRBUNDETS årliga rikskonferens blir även i år digital. På det sättet blir det möjligt för fler att kunna delta. Förhoppningen är att förbundet från 2023 sedan ska kunna erbjuda både fysiska och digitala konferensalternativ.

Temat i år är skola. Konferensen kommer att ges under senare delen av hösten. Konferensen har två delar med datumen 17 och 22 november.

På www.autism.se hittar du mer information om konferensen.

ILLUSTRATION: CHRISTINA TEUCHLER

Mimmi och Elin lyssnar på ledaren Daniel.

Varm gemenskap på isig bana

Att spela curling har visat sig vara en passande aktivitet för barn med funktionsnedsättningar i Karlstad. Gruppen är liten och de två ledarna hinner hjälpa alla på ett bra individanpassat sätt.

Text: Hanna Danmo
Foto: Christina Teuchler

Mimmi i full fart på curlingbanan.

I Karlstad är det curling för barn med autism och andra funktionsnedsättningar en gång i månaden. Det är ett samarbete mellan Karlstad curlingklubb och Korpen Karlstad.

Hela ishallen är bokad så att det är lugnt på banorna intill. Det brukar komma mellan tre och åtta barn i åldern 8-12 år till träningen tillsammans med sina föräldrar. De får tydlig information i förväg med bildstöd om tid och plats och vad som är bra att ha med sig, till exempel varma kläder.

Ledarna Daniel och Axel är från Karlstads curlingklubb. De har varit instruktörer länge och själva spelat curling i många år.

– Vi har lärt känna vart och ett av barnen och tar fram individuella lösningar efter deras behov. Vi är alltid två ledare för att hinna ge varje barn mycket uppmärksamhet, berättar Daniel.

De förklarar spelet lugnt och tydligt utan avancerade detaljer.

– Vi tar små steg och går inte för fort fram. Högst ett nytt moment varje gång, förklarar Axel.

– Vi märker att barnen blir tryggare för varje gång och vågar prova nya saker, berättar Daniel. Det är fint att se att de är glada när de kommer hit.

»Mimmi glider fram med en sten i varje hand.«

Den här onsdagen har det kommit sex barn till curlinghallen i sällskap med sina föräldrar. Tre av dem är Mimmi, Elin och Timon.

– Mimmi gillar att testa nya saker, berättar hennes pappa Robin. Men mest är vi här för att hon ska få träffa andra barn.

Barnen samlas på varsin stol i en halvcirkel på ena sidan av planen. Ledaren Daniel hälsar alla välkomna. En av deltagarna är med för första gången och Daniel förklarar kortfattat vad curling är. Det är en lagsport med stenar, kvastar och curlingskor som viktigaste redskap. Spelarna har också hjälm.

Curling går ut på att få in tunga stenar med färgade plasthandtag i en ring på isen som kallas boet. Det ena laget har röda stenar och det andra laget har gula. Spelare har vanligtvis en sko med glid och en med gummi som ger bra grepp, men barnen har gummisulor i båda skorna för att inte halka.

BARNEN SOPAR BANAN

Barnen får varsin kvast och ställer sig på led för att sopa. I curling ska man sopa framför stenen så att den glider rakare och bättre.

– Ta i allt vad ni har, ropar Daniel. Dra kvasten

*Timon har precis skjutit iväg en sten mot boet.
Sedan blir det spännande poängräkning.*

över linjen hela vägen fram till den röda linjen. Ha benen på sidan.

Framme vid den röda linjen stannar de och vilar.

– Grymt! Nu byter vi grepp, säger Daniel. Sedan gör de samma övning tillbaka till platsen där de började. Det hela upprepas ett par gånger till.

En stund senare sitter barnen i ringen på sina stolar för att få veta vad nästa övning ska bli.

– Jättebra sopat! Känner ni er lite varma?

Daniel pekar på de gula och röda stenarna.

Han berättar att varje sten väger 20 kilo och påminner barnen om att vara försiktiga. Han puttade på en sten som glider fram några decimeter mot Elin som puttade tillbaka den.

– Perfekt!

Barnen puttade stenen mellan varandra en liten stund.

Daniel tar fram en matta och alla hjälps åt att flytta fram stenarna i två rader bredvid mattan. Mimmi glider fram med en sten i varje hand. Det ska bli minicurling som går ut på att barnen går fram till mattan i tur och ordning och skjuter fram stenarna med händerna några meter till ringen på isen. I vanlig curling skjuter man stenarna många meter tvärs över hela planen.

Timon är först på mattan med ena handen på en röd sten.

– Visa de andra hur du gör, uppmanar Daniel.

Timon skjuter iväg stenen mot boet.

– Snyggt! Säger Daniel. Nästa!

BRA MED LITEN GRUPP

Elins pappa Victor sitter bredvid och tittar.

– Vi är här för andra gången. Det är roligt att se när Elin övar och lär sig. Det går bra. Jag ser att hon tycker att det är roligt.

Victor är glad för att gruppen är liten och att ingen dömer om man är långsam eller har svårt att sitta still.

– Vilken sten är närmast mitten i boet? frågar Daniel.

Barnen springer fram och tittar och pekar. Daniel förklarar hur man räknar poängen. Grunden är att laget med den sten som är närmast mitten får ett poäng.

– Nu är det du Elin, säger Daniel som leder minicurlingen. Sikta på högra sidan!

Elin skjuter iväg en gul sten mot boet. Det säger pang när den krockar med en annan sten.

Elins pappa tittar på.

– Hon gillar att skjuta iväg stenarna, säger han. Hon tycker att det är kul när det händer grejer. Att räkna poäng är också spännande.

Mimmi skjuter iväg en sten som stannar mitt i boet och gör ett high-five-handslag med sin pappa.

Efter en stund är det dags för Timon att skjuta in röda lagets sista sten i boet.

– Nu vill jag skjuta bort den där, säger han och menar en av motståndarlagets gula stenar.

Han skjuter iväg sin sten som glider över isen och in i boet.

– Bra! ropar Daniel. Du hittade en ny vinkel i ett hål mellan de andra stenarna. Det blir maxpoäng!

ANNONSTORG

Söker du LSS-placering?

Vi har lediga platser och finns på flera platser i landet. Mo Gård har 75 års samlad erfarenhet och specialiserad kompetens kring kommunikation, kombinerade funktionsnedsättningar och utmanande uttryckssätt. Vi är ett stiftelseägt idéburet kunskapsföretag som erbjuder individanpassade helhetslösningar inom boende, daglig verksamhet och gymnasiesärskola till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism.

Välkommen att besöka Lediga platser på vår hemsida och ta kontakt med våra kunniga rådgivare:

✉ radgivare@mogard.se ☎ 010-471 6700

mogard.se

MO GÅRD

Är ditt barn en Hjärndetektiv?

VI SÖKER DELTAGARE TILL EN STUDIE OM BARNS UTVECKLING

Vad handlar studien om?

- Vi studerar barns utveckling i förskoleåldern, med fokus både på hjärnan och beteende.

Vem kan vara med?

- Barn mellan 3 och 4½ år med autismspektrumtillstånd eller utvecklingsförsening/intellektuell funktionsnedsättning
- Barn mellan 4 och 5½ år med ADHD

Vad innebär det att vara med?

- Vårdnadshavare besvarar frågeformulär hemma.
- Besök vid KIND (Karolinska Institutet, Stockholm) som innehåller många olika uppgifter och undersökningsmoment (iPad-uppgifter, lekobservation, salivprov, mm.) - här får barnet vara en Hjärndetektiv under en dag.

Jag heter PIP och är en hjärndetektiv!
Se mer på www.pipstudien.se

För mer information, kontakta Terje Falck-Ytter

på telefon 0704 58 1475 eller via mail terje.falck-ytter@ki.se

KIND

KAROLINSKA INSTITUTET
CENTER OF NEURODEVELOPMENTAL
DISORDERS

CANDY

»Vi behöver informera«

Autism- och Aspergerförbundet är en av de organisationer som varje år får ta del av överskottet från Postkodlotteriet. Lotteriets vinstutdelare Sandra Dahlberg träffade Autism- och Aspergerförbundets Gunilla Sundblad för ett samtal om autism och om vad överskottet betyder för förbundet.

Sandra Dahlberg är sedan 13 år tillbaka en av vinstutdelarna för Postkodlotteriet. Hon har en särskild koppling till autism. Som liten växte hon upp i Klimpfjäll. I skolan var de bara fem barn i klassen. Det var ofta Sandra som klättrade högst i träden och var djärvast.

– När jag var liten kände jag att jag var anorlunda och jag har jobbat hela livet för att bli som andra. Nu i vuxen ålder har det visat sig att jag har autism, säger Sandra.

Gunilla Sundblad är förbundssekreterare på Autism- och Aspergerförbundet, en av de 59 ideella organisationer som varje år får ta del av Postkodlotteriets överskott. Gunilla nickar när hon hör Sandra berätta om den lilla klassen i Klimpfjäll.

– Det är viktigt att anpassa skolan efter individen, att det finns resurser att se varje elev. I Autism och Aspergerförbundet verkar vi för att skolpersonal ska få ökad kunskap om autism och för att alla skolor ska anpassas till elever med kognitiva svårigheter och sensorisk känslighet, vilket är vanligt vid autism, säger Gunilla.

– Ju mer jag lär mig om autism ju mer förstår jag komplexiteten. Att det ser så otroligt olika ut för olika personer och att spektrumet kan vara stort i en och samma person. Som att kunna skriva fullt på ett högskoleprov och samtidigt ha svårt att knyta sina skosnören, fortsätter Gunilla.

Sandra känner igen sig i det. Som vuxen har

hon nästan fotografiskt minne. Det hon läst en gång sitter kvar. Och en sak har hängt med genom åren:

- Jag älskar att sortera, säger hon. Det har varit som en nyckel genom hela mitt liv.
- Jag tror vi behöver informera övriga världen. Här finns kompetenta människor, men tvingas de göra fel saker tar orken slut, fortsätter Sandra.

ETT SAMHÄLLE DÄR ALLA KAN DELTA

Att informera och sprida kunskap om autism till olika målgrupper är en av Autism- och Aspergerförbundets tre huvudinriktningar. De två andra huvudinriktningarna för förbundets verksamhet handlar om att påverka beslutsfattare och om att skapa mötesplatser. Basstödet från Postkodlotteriet har till stor del använts till att informera och sprida kunskap.

– Tack vare alla lottköpare kan vi arbeta effektivare för att nå vår vision, ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Att sprida information om autism är ett viktigt led i vårt arbete. Genom att förändra attityder får vi ett samhälle för alla, säger Gunilla.

Sandra håller med.

– Jag vill inte skämmas för min diagnos, utan stå upp för den, det är ett tungt vägande skäl till varför jag väljer att berätta om min egen autism, avslutar Sandra.

ROGER MAGNERGÅRD

I ett samtal med Autism- och Aspergerförbundets Gunilla Sundblad (till höger) berättar Postkodlotteriets vinstudelarare Sandra Dahlberg om sin egen autism.

Spökjägaren Phoebe i Ghostbusters: Afterlife har tydliga autistiska drag.

Karaktären Saga i tv-serien Bron är autistisk, men det uttalas inte i serien.

Autistisk populärkultur på frammarsch

Filmvärldens bild av autism var länge en vit man med specialförmågor. Nu intar en ny generation autistiska personer filmduken och tv-rutan, där mångfald och representation går före stereotyper.

I streamingaktuella *Ghostbusters: Afterlife* är huvudkaraktären Phoebe inte bara en alldeles extra vetenskapligt sinnad tolvåring. Hon har också tydliga autistiska drag, som att uttrycka känslor på andra sätt än neurotypiska.

Spökjägaren Phoebe är bara en i raden av de senaste årens tillskott av populärkulturella karaktärer på autismspektrumet.

I Netflix-serien *Atypical* söker tonåringen Sam efter kärlek samtidigt som han försöker orientera sig i vuxenblivandet parallellt med sin autism. Och i *The good doctor* bevisar en ung kirurg att hans autismdiagnos inte utgör något hinder för hans yrkesfärdigheter.

Anders Nordahl-Hansen är professor i specialpedagogik vid Högskolan i Östfold i Norge. Han forskar om hur karaktärer med autism skildras i medier. Han menar att de senaste årens boom av tv-serier som skildrar autism definitivt har bidragit till en större medvetenhet om neurodiversitet.

– De senaste åren har vi också sett en betydligt ökad mångfald vad gäller autistiska karaktärer på film och tv. Tidigare har populärkulturell autism mest handlat om vita män som är väl-

digt bra på något, men nu ser vi betydligt fler autistiska kvinnor och unga flickor, säger Anders Nordahl-Hansen.

– I alla fall vad gäller tv-serier, vad gäller Hollywoods syn på autism handlar det fortfarande mest om vita män med savantsyndrom.

FLER AUTISTISKA FLICKOR OCH KVINNOR

Den Oscarsbelönade filmen *Rain man* från 1987, där en ung man vid pappans bortgång upptäcker att han har en okänd autistisk storebror, kom länge att personifiera den populärkulturella bilden av autism.

Filmens huvudkaraktär Raymond, som är baserad på den autistiske amerikanen Kim Peek, har också så kallat savantsyndrom vilket gör att han minns i princip allt han läst och sett. Anders Nordahl-Hansen ser *Rain man* lite som »ett tveeggat svärd«, som både bidragit till kunskapen om autism men också till att forma en rätt stereotyp bild av vad det innebär.

– Filmen var trots allt den första populärkulturella skildring av autism som hade ett så pass stort genomslag och den skildrade autism i en tid när det fanns väldigt mycket mindre kunskaper jämfört med i dag, säger Anders Nordahl-Hansen.

FOTO: PIXAR ANIMATION STUDIOS

Den animerade kortfilmen *Loop* skildrar världen ur en autistisk flickas perspektiv.

– Men visst är det så att framgångarna för *Rain man* har bidragit till många homogena skildringar av autism, för trots allt är det en väldigt liten del av autismspektrumet som populärkulturens vita män med savant-färdigheter representerar.

I dag vet vi att det finns många fler autistiska flickor och kvinnor än vad man tidigare trott, betonar Anders Nordahl-Hansen. Det har också satt sina avtryck i populärkulturen.

– Vi har exempel som polisen Saga i tv-serien *Bron*. Även om det aldrig uttalas att hon är autistisk så har hon definitivt autistiska drag. Skådespelerskan Sofia Helin som spelar henne har berättat att hon tagit råd av autistiska personer för sin karaktär.

– På samma sätt som med Phoebe i *Ghostbusters: Afterlife* är det inte säkert att man först och främst velat skapa en

autistisk karaktär och det kan också finnas en poäng med det, säger Anders Nordahl-Hansen.

JÄMFÖRELSE MED DIAGNOSKRITERIER

Anders Nordahl-Hansen har studerat hur populärkulturella karaktärer på spektrumet överensstämmer med den psykiatriska diagnosmanualen DSM-5. Genom en enkätstudie undersöktes samtidigt hur pass omtäckta dessa karaktärer var bland autistiska personer.

– De flesta av karaktärerna i studien prickade av nästan alla de kriterier för en autismdiagnos som beskrivs i DSM-5. Men i verkligheten har sällan autistiska personer alla dessa drag. Det

blir lätt orealistiskt om du bara går efter diagnosmanualen.

– Här måste film- och tv-produktioner bli bättre på att ta in konsulter med kunskap om autism. Helst personer som själva är autistiska, säger Anders Nordahl-Hansen.

Däremot visade enkätstudien att en karaktär från tv-serien *Community*, som prickade av bara ett fåtal av diagnoskriterierna, var bland de allra mest omtäckta bland autistiska personer.

Om en karaktär inte är skriven för att fungera enbart som autistisk, utan som en karaktär i egen rätt, kommer den troligtvis också att fungera mycket bättre, menar Anders Nordahl-Hansen.

BREDDA BILDEN AV AUTISM

Desto färre skildringar finns vad gäller autistiska icke-vita och icke-verbala personer, men även här dyker fler och fler exempel upp.

Nyligen släppte animationsstudion Pixar kortfilmerna *Float*, där en pappa lär sig att omfamna sin sons autismdiagnos istället för att försöka dölja den, och *Loop* som skildrar världen ur en autistisk icke-verbal flickas synvinkel när hon åker ut på en roddtur. Båda filmernas huvudkaraktärer är icke-vita.

Erica Milsom, som regisserat *Loop*, menar att det var grundläggande att ha med autistiska och icke-verbala rådgivare för att kunna skildra handlingen ur huvudkaraktären Renées synvinkel.

– Från start tog vi hjälp av intresseorganisationen Autistic Self Advocacy Network, och fick deras input vad gäller formen och tonen i berättelsen, säger Erica Milsom.

– När vi till exempel skulle skildra hur huvudpersonen Renée upplever ljus och färg visade

FOTO: NINA SKAJAA FREDHEIM

Anders Nordahl-Hansen forskar om hur autism skildras i media.

vi dem en mängd tester vi gjort med ljussättningen, så att de kunde välja den som närmast representerade deras känsla av världen.

Erica Milsom betonar att det är av största vikt att bredda spektrumet av vilka autistiska karaktärer som skildras.

– Det finns många autistiska tjejer och kvinnor och många autistiska icke-vita. Även de bör få känna att deras liv återspeglas i populärkulturen.

– Studier har visat att vårdgivare är mycket mindre benägna att diagnostisera icke-vita barn med autism. Om vi kan påverka det genom att bredda idén om hur autism ser ut, hoppas jag att det kan bidra till att förändra vissa förutfattade meningar som helt enkelt inte är sanna.

Renées röst görs av Madison Bandy, en autistisk tonåring som också är icke-verbal. Erica Milsom säger att hon aldrig tänkte tanken på att en neurotypisk person skulle göra rösten.

– Det var av största vikt att Renées karaktär skulle kännas autentisk, säger Erica Milsom.

FLER AUTISTISKA KONSULTER

På samma sätt som transroller i dag förväntas spelas av transpersoner höjs allt fler krav från autistiska intresseorganisationer på att roller på spektrumet ska spelas av autistiska skådespelare och på ett större samarbete med autistiska

konsulter som kan säkerställa kvalitativa och autentiska skildringar.

Anders Nordahl-Hansen framhåller tv-serien *Everything's gonna be okay*, där en av huvudrollerna spelas av den autistiska skådespelerskan Kayla Cromer, som ett bra exempel på autistisk representation.

– Det exempel som de absolut flesta ogillade i vår enkätstudie, där autistiska personer i 90 länder fick svara på vad de anser om autistiska karaktärer i tv-serier och på film, var sångerskan Sias långfilm *Music*.

– Där spelades den autistiska huvudrollen av en neurotypisk skådespelare och den skildrade definitivt inte autism på ett autentiskt sätt, säger Anders Nordahl-Hansen.

Anders håller nu på med en internationell studie i samarbete med personer som fungerat som konsulter för *Atypical*, där man intervjuar autistiska skådespelare för att höra vad som kan underlätta för dem under inspelning.

– Det kommer alltid att finnas delade meningar om vad som är autentiska skildringar av autism. Men jag är övertygad om att vi kommer att få se en allt större mångfald vad gäller autistiska karaktärer framöver. Inte minst på grund av att branschen nu tar in allt fler autistiska konsulter, avslutar Anders Nordahl-Hansen.

KAROLINA BERGSTRÖM

FOTO: PIXAR ANIMATION STUDIOS

Madison Bandy, en icke-verbal autistisk flicka, gör karaktären Renées röstljud i kortfilmen *Loop*. Ingen av dem talar med ord. Här är Madison tillsammans med filmens regissör Erica Milsom.

My delar med sig av livet som »funkismamma«

My Jernkrok är autistisk och mamma till två barn med autism. »Min förhoppning är att mina barn ska mötas av större kunskap om autism än jag har gjort under min uppväxt«, säger hon.

FOTO: PRIVAT

My Jernkrok har en tatuering på sin arm där det står Takiwātanga. Det betyder autism på maori. I bakgrunden anar man hennes sons sten-samling. Han tycker om att samla och flytta föremål i rader och högar.

My Jernkrok bor tillsammans med sin man Anders och deras barn Louie och Milou i Umeå där My är född och uppvuxen. När barnen fick sina diagnoser 2019 valde My att skriva och berätta om det för nära och kära på instagram. Sedan dess har hon själv fått en autismdiagnos och instagramkontot @funkismamma har i skrivande stund vuxit till över tiotusen följare.

Hur var det att bli förälder?

– Jag blev som tjugoåring mamma till min dotter. Då kunde jag inte längre dölja mina svårigheter. I mitt föräldraskap kände jag mig utelämnad och ensam. Hur mycket jag än läste på om föräldraskap kändes det inte naturligt för mig.

– När jag var ensam med min dotter gick det bra. Det var tillräckligt att ta hand om mig själv, mitt hem och mitt barn. Men det blev jobbigt med de sociala koderna när vi träffade andra. Det kändes svårt att leva upp till omgivningens förväntningar på mig som mamma. Tyvärr satte jag ofta mina egna behov som autistisk åt sidan.

My gick aldrig med sin dotter till öppna förskolan och kände sig inte bekväm de få gånger hon tvingade sig själv till »mammagruppen«. När hennes dotter började förskolan nästan två år gammal hade hon knappt träffat andra barn.

– Det kom inte naturligt för mig att småprata med pedagogerna när jag hämtade min dotter. En av dem sa till mig, »My, kan du stanna kvar en stund vid hämtning, så kan jag berätta hur Milous dag har varit«. Jag kände mig så bortgjord av att jag inte själv hade förstått vad som förväntades av mig, säger My.

Kort tid efter att dottern hade börjat förskolan träffade My en psykolog som ställde en fråga till henne: »Har du funderat på om du har autism?«

– Jag hade inte riktigt tänkt i de banorna, trots att jag känt mig annorlunda och det finns autism i familjen. När jag gick hem och pratade med min man och vi läste på om autism så var det som att läsa om mig, men även som att läsa om vår dotter. Vi bestämde oss för att både jag och vår dotter skulle göra en neuropsykiatrisk utredning, säger My.

Lite senare genomgick Mys son Louie regression. Då var han 15 månader gammal. Det ledde till beslutet att även han skulle genomgå en utredning. Efter ett halvår fick han diagnoser autism och svår intellektuell funktionsnedsättning.

– Vi har fått kämpa mer för vår dotters diagnos än för vår sons, säger My. Frågorna vi fick under utredningen om vår son handlade om vår son. Frågorna vi fick om vår dotter handlade om vårt föräldraskap.

– BUP ställde inte diagnosen autism vid min dotters första utredning. Motiveringen var att skolan inte hade sett hennes svårigheter. Vid det tillfället hade hon bara gått i förskoleklass i tre veckor. När skolan kort tid efter det upptäckte dotterns svårigheter och skickade in en ny remiss så var BUP inte lyhörda inför det.

Det slutade med att familjen bekostade en privat utredning och fick vänta på den i ett och ett halvt år. Mys dotter var sju år gammal när hon fick diagnosen autism. Själv fick My vänta på sina diagnoser autism och adhd i två och ett halvt år på grund av långa väntetider.

Vilka utmaningar möter du som mamma med autism till barn som också har autism?

– Det blir på något sätt ironiskt att jag som har bristande social kommunikation enligt samhällets normer, är den som alltid behöver vara extra tydlig med mina och mina barns behov, eftersom omgivningen inte har så stor kunskap

FOTO: ANNA BUREN/SVERIGES RADIO

My Jernkrok tillsammans med dottern Milou och mopsen Ruth som är en stor glädjekälla.

barns behov i en värld som inte är anpassad för oss, säger My.

Vilka styrkor har du som autistisk mamma till barn med autism?

– Jag har läst otroligt mycket om autism som har blivit mitt specialintresse. Tack vare att jag är påläst om regler och lagar kan jag stå upp för mina barns rättigheter.

– Det är lätt för mig att relatera till mina barn. Jag kan hjälpa dem att sätta ord på deras känslor och upplevelser och vara en tolk åt andra. När jag fick mina diagnoser kände jag för första gången självacceptans. Den känslan vill jag ge vidare till mina barn och förmedla att det är okej att vara, tänka och kommunicera annorlunda.

My föreläser om hur det är att leva med autism och adhd. Att hon själv är autistisk och har erfarenheter av olika stödnyttigheter gör att hon har ett brett inifrånperspektiv som »funktionsmamma«.

MARIA ORTLER

En fråga till Sven Bölte, professor i barn- och ungdomspsykiatrisk vetenskap vid Karolinska Institutet: Vilka utmaningar kan autistiska mammor möta?

– Utmaningarna för dessa mödrar kan börja redan innan de får barn, då de ofta möts av omgivningens tvivel på att de skulle klara av att bli bra föräldrar. Forskning visar att autistiska mammor ofta möts av brist på kunskap om autism inom mödravården och barnvården.

– Många autistiska mammor brottas med psykisk ohälsa och löper större risk för depression före förlossningen och förlossningsdepression.

– Det behövs mer forskning som utforskar vuxnas liv med autism inkluderat relationer och familj.

FOTO: STEFAN ZIMMERMAN

Sven Bölte berättar att Karolinska Institutet i april hade en nationell vetenskaplig konferens »Fokus på autism och andra

neuropsykiatriska funktionsnedsättningar«. Forskaren Sarah Hampton presenterade där forskning om hur autistiska mödrar navigerar graviditet, födsel och de första månaderna som mamma.

Från presentationen framgick det bland annat att mödrar med autism är lika involverade, omvårdande och uppmärksamma på deras barns behov som andra mammor. Det är vanligt förekommande att mammorna undviker att berätta om sin autismsdiagnos för hälsovården och att de kan känna sig bedömda av professionella.

MARIA ORTLER

*– Idag vet jag vilket stöd jag hade behövt och jag tycker att våra upplevelser av att leva med autism borde bli bättre hörda och bemötta, det brinner jag för, säger Frida Jansson.
Foto: Privat.*

De arbetar för bättre studie- och yrkesvägledning

Frida Jansson pluggade på läkarlinjen men hoppade av på grund av hälsoskäl. När hon var 23 år fick hon diagnosen autism. Nu är hon aktiv i projektet Jobba Frisk Npf, som ska bidra till att skolornas studie- och yrkesvägledning blir bättre anpassad för unga med autism och adhd.

– **Om jag hade känt till** min autism och mina svårigheter tidigare skulle jag ändå inte ha velat bli avrådd från att börja läkarstudierna. Men jag skulle kanske fått stöd och varit medveten om risken för utmattning och fått hjälp att känna igen varningssignaler, säger Frida Jansson.

Frida Jansson är 27 år och medverkar i projektet Jobba Frisk Npf, där hon bidrar med sina erfarenheter av att ha autism. Det är Centrum för arbets- och miljömedicin i Region Stockholm som fått pengar från Hälso- och sjukvårdsförvaltningen för att driva projektet *Utveckling av ett digitalt kunskapsstöd till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar*.

Nu har de bland annat utvecklat webbsidan *Jobba Frisk Npf*, som erbjuder information och rekommendationer för studie- och yrkesvägledare, men också för unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Målet är att bidra till ett hållbart arbetsliv och minskad ohälsa hos personer med till exempel

autism eller adhd. Frida Jansson tror att detta skulle ha hjälpt henne själv och därför vill hon bidra.

VISSTE INTE ATT HON HADE AUTISM

Frida växte upp i Dalarö, söder om Stockholm och tack vare den småskaliga miljön och den lugna stämningen i det lilla skärgårdssamhället klarade hon skolan fint. Ingen insåg att hon hade autism, men inuti henne fanns en oro som hon inte kunde tolka och som frestade på.

– Jag hade en stor intrycks känslighet och senare har klasskompisar berättat att jag skärmade av mig med händerna. Samtidigt var det en liten skola och lärare med lång erfarenhet, så jag kände att jag kunde vända mig till dem. Men även om jag tog studierna på allvar, hade lätt för mig och kunde bevisa mina kunskaper, så var jag väldigt osäker inför varje provtillfälle.

Gymnasiet låg sedan bara en halvtimmes bussresa bort och Frida tyckte naturprogrammet

passade henne väl. Men nu började svårigheterna ta sig mer subtila uttryck och hon berättar om ångest, stresskänslighet och insomningssvårigheter. Det kunde ta flera timmar att somna varje kväll, ändå var hon hela tiden högpresterande och drömde om att bli läkare.

– Jag minns ett enda möte med studie- och yrkesvägledare i skolan och det var på högsta-diet, men redan långt tidigare var jag fast beslutet om att det var läkare jag ville bli, säger Frida.

HOPPADE AV LÄKARLINJEN

När Frida kom in på läkarlinjen i Linköping var det självklart att satsa, det var ju en dröm som gick i uppfyllelse. Till en början klarade hon alla

moment både i grupp och individuellt, men i slutet av första terminen var hon helt utmattad och hade halkat efter.

– När min mamma reste ner för att hämta hem mig inför julen såg hon hur illa därän jag var, så jag pausade utbildningen inför den stora terminstentan. Det var ingen prestigeförlust för familjen, de ville bara att jag skulle återhämta mig.

– Jag sökte hjälp på universitetets elevhälsa, men märkte att uppförsbacken var för brant, jag hade sökt hjälp för sent och var redan slutkörd. Allt kändes förvirrande och jag började miss-tänka att det kunde ligga något mer i botten än utmattning.

Misstankarna kom inte via läkarutbildningens innehåll, utan via böcker, tidningsartiklar och föreläsningar av personer med autism. Till sist nådde hon fram till att hennes tillstånd behövde utredas, trots att hon klarade så höga teoretiska prestationer.

Den våren fortsatte jag läsa några fristående kurser och fördjupade mig i mitt fungerande, men mina frågetecken blev allt fler, så jag flyttade till Stockholm igen för att få stöd av familjen och vården. Efter ett turbulent år kom jag via egenremiss till en väldigt bra psykolog och fick min autismdiagnos på Alla Hjärtans Dag 2019. Det var en stor lättnad att få veta.

AKTIV I FUNKTIONSHINDERRÖRELSEN

Då var Frida 23 år och idag beskriver hon att samtalen med psykologen, vid utredningen och efteråt, gav henne en djupare kunskap och möjlighet att förstå sig själv. För att möta andra i samma livssituation och dela sina erfarenheter engagerade hon sig i Autism- och Aspergerför-eningen i Stockholms Län och i projektet Jobba Frisk Npf.

Webbsidan som projektet tagit fram vänder sig till alla som har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättningsdiagnos och som ska välja utbildning eller yrke, men också till studie- och yrkesvägledare, elevhälsan och anhöriga.

Här finns information om autism och adhd och andra funktionsnedsättningar, information om rätten till stöd vid studier och om ett hållbart arbetsliv. Här finns också konkreta guider för hur vuxna som möter unga med autism eller adhd kan bemöta och handleda dem. Innehållet är baserat på internationell forskning och projektet omfattar också en vetenskaplig rapport.

– Vi tror att unga med de här funktionsned-

FOTO: PRIVAT

– För många unga är det svårt att veta vad man vill, men för unga med funktionsnedsättning kan det vara ännu svårare att väga in egna hälsoaspekter och känsligheter, säger projektledaren Marina Jonsson.

FOTO: PRIVAT

– Det viktigaste är att prata konkret om olika yrken, att bidra till att eleven blir medveten om sina behov och styrkor och att stärka deras självkänsla, säger studie- och yrkesvägledare Ari Juustovaara.

sättningarna behöver få göra ett så kallat informerat val och att de genom dialog med studie- och yrkesvägledaren kan få insikter om vad som är viktigt vid ett yrkesval, säger Marina Jonsson.

Marina Jonsson är specialistsjuksköterska, forskare vid Centrum för arbets- och miljömedicin i Region Stockholm och på Karolinska institutet och den som ansvarat för projektet som löper under 2020 – 2022. De har redan genomfört flera seminarier för att föra ut kunskaper och informationsmaterial till Studie- och yrkesvägledare och andra professioner som arbetar med vägledning till unga.

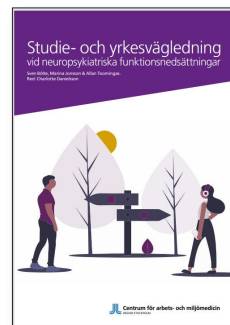
– För många unga är det svårt att veta vad man vill, men för någon med autism eller adhd kan det vara ännu svårare att väga in egna hälsoaspekter och känsligheter. Samtidigt är det viktigaste att bygga på de ungas starka sidor.

KONKRET STÖD OCH BRA BEMÖTANDE

Ari Juustovaara, som medverkat i projektets referensgrupp, är studie- och yrkesvägledare på Eriksdalsskolan på Södermalm i Stockholm.

– Jag fick inte med mig specifika kunskaper om unga med autism och adhd när jag gick min utbildning, men jag fick kunskap i samtalsmetodik. Under åren har jag mött många unga

Läs mer på: www.jobbafrisknppf.se

Inom ramen för projektet har forskarna även skrivit en vetenskaplig kunskapsöversikt som sammanfattats till en kortare rapport kallad: Studie- och yrkesvägledning vid neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

med autism och adhd och ser att det viktigaste är att prata konkret om olika yrken, att bidra till att eleven blir medveten om sina behov och styrkor och att stärka deras självkänsla, säger Ari Juustovaara.

Han tycker att det är ett problem att det finns få arbetsplatser som verkligen erbjuder anpassningar, men han tror att kunskapen om autism och adhd är på väg att öka i samhället och att webbsidan kan erbjuda bra vägledningsguider.

Frida Jansson vill satsa sin framtid på att arbeta inom området neuropsykiatriska funktionsnedsättningar på olika sätt. Just nu fortsätter hon att dela med sig av sina kunskaper inom projektet, men leder också medlemsträffar inom Autism- och Aspergerföreningen i Stockholms Län.

– Idag vet jag vilket stöd jag hade behövt och jag tycker att våra upplevelser av att leva med autism borde bli bättre hörda och bemötta, det brinner jag för. Nu vill jag stärka min egen kompetens och kanske fortsätta studera för att få djupare förståelse för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Sedan hoppas jag kunna hjälpa till och förbättra villkoren, säger Frida Jansson.

LENA MARIEKE WEMAR

**Byxor på huvudet.
Tandkräm på fötterna.
Toaborste i håret. Agata
Kaos har tagit alla hur
så att Sindra och Sixtens
föräldrar inte längre vet
hur de ska göra.**

Roligt och pedagogiskt om morgonen när alla hur försvann

EN MORGON kommer Agata Kaos flygande med sin kaosmaskin och tar alla hur. När barnen Sindra och Sixten vaknar vet deras föräldrar inte längre hur de ska göra. Påklädning, frukost, badrum... allt går tokigt.

Pappa häller yoghurt i blomkrukan och brer smör på kinden. Mamma doppar tandborsten i toalettstolen och snyter sig i handduken.

Nu behövs Funkarna. De är ett gäng superhjältar som under ledning av professor Varför kan hjälpa till att reda ut trassliga situationer. Just det här är ett uppdrag som passar Hure. Han är expert på hur man gör saker.

Funkarna – Vem har tjuvat alla hur? av Anna Sjölund och Stina Nyberg med illustrationer av Natalie Sjölund, är ett spännande och tokroligt äventyr. Men inte bara. Funkarna utgår

från forskning om och erfarenheter från tydliggörande pedagogik, alternativt kompletterande kommunikation och lågaffektivt bemötande.

Boken bjuder därför inte bara på läsglädje utan innehåller också enkla tips på hur Funkaren Hure kan hjälpa till att förebygga stress, lösa problem och utveckla självständighet. Genom att ta stöd av Hure kan man fråga och förklara, förbereda och göra förändringar. »Hur skulle Hure ha gjort?»

Boken är den första i en serie av böcker om Funkarna. I kommande böcker presenteras Vara, Vemma, Vadi och de andra Funkarna närmare i andra äventyr.

En rolig och användningsbar bok för förskoleåldern.

MATS JANSSON

**Funkarna
– Vem har tjuvat
alla hur?**
Anna Sjölund, Stina
Nyberg och Natalie
Sjölund
Autonomistöd-
jande pedagogik
(2022)

Alla röster är viktiga

DAGS ATT RÖSTA är en lättläst bok om valet 2022. I boken beskrivs hur det politiska systemet med riksdag och regering fungerar och att det är tre val samma dag: till riksdag, region och kommun.

Boken beskriver också hur det går till att rösta och förklarar vad som händer i vallokalen.

Alla riksdagspartierna presenteras och det jämförs vad partierna tycker om aktuella frågor som brott, vården, skolan och klimatet i årets val.

I slutet av boken finns en politisk ordlista som förklarar svåra ord som politiker använder ibland.

Boken finns som tryckt bok. På 8 sidors webbplats 8sidor.se går den också att ladda ned gratis som pdf.

Dags att rösta är en bra och tydlig bok på lättläst om valet 2022.

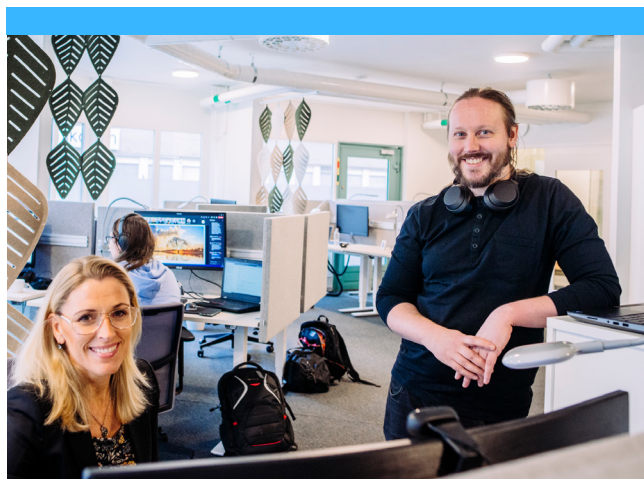
MATS JANSSON

Dags att rösta – Valskola 2022
Bengt Fredriksson
8 Sidor (2022)

Vill du annonsera i Tidningen Autism?

Kontakta: anders@businessfactory.se
eller peter@businessfactory.se

Har du Asperger/Autism och vill arbeta som IT-konsult?

Unicus söker fler talanger!

Ansök på:

unicus.com/sv/jobba-hos-oss/

unicus

Hur jag blev en volleymamma

Det är min första gång på volleybollcup med min dotter. Med största sannolikhet kommer det även bli den sista. Jag har hyst en naiv förhoppning om att kunna överlista mina inbyggda hinder, men jag klarar det inte. Jag gillar inte hejaropen, jag gillar inte de studsande bollarna, jag gillar inte visselpipan, jag gillar inte handklappningarna och jag gillar inte upphetsningen. Den är så himla suspekt. Vad är folk så uppspelta över?

Mitt eget förhållande till idrott är i stort sett obefintligt. I skolan var jag bland de sista som blev vald till lag och ärligt talat kan jag förstå varför. Mitt bidrag i lagsport var symboliskt. Jag förstod inte vad jag skulle göra. Jag sprang fram och tillbaka över planen och hoppades på instruktioner men det är förstås inte så det fungerar.

Så småningom blev otidligheten och stressen för svår och jag slutade gå till skolidrotten. Jag slutade med idrott över huvud taget. Så när min dotter sa att hon ville börja spela volleyboll var det inte helt utan farhågor som jag sa ja till det.

Min impuls var att jag ville beskydda henne. Jag såg framför mig hur hon skulle bli sårad, antingen genom att hon själv insåg sina begränsningar eller genom att andra gjorde det. Jag mindes killarna som alltid blev så arga när man gjorde misstag. Suckarna. De himlande ögonen. Irritationen.

Mycket riktigt hände detta också i min dotters lag. Men det hände inte henne, det hände andra, och vid varje tillfälle följdes det av grundliga förmaningar från tränarens sida. Samtal med barnen. Mailutskick till föräldrar. Tydliga förväntningar på att alla ska behandla varandra med vänlighet och respekt oavsett färdigheter och utvecklingsnivå. Tränaren verkar vara fullkomligt kompromisslös på den punkten.

Dotterns idrottsförening har lyckats samla ihop närmare 100 barn som ska delta i cupen. Vi åker dit i två fullsatta bussar. Väl framme i skolan, där vi ska bo under den kommande helgen, packar vi upp och börjar förbereda oss för kvällen. Det är barn och ungdomar i varenda vrå. Barnen är uppspelta och flamsiga. De tjartrar fram till 22-tiden.

Golvet är hårt att ligga på. Sovsacken alldeles för varm. Jag börjar inse att detta var ett misstag. Jag borde ha tagit in på hotell. Men det är för sent nu. Jag har fått uppgifter tilldelade och det går inte att backa ur detta med hedern i behåll. Jag måste fullfölja mitt åtagande, kosta vad det kosta vill.

Dottern somnar vid 23-tiden men vaknar en timme senare. Hon blir ängslig när hon märker att hon bara har lyckats sova en timme. Vi går ut i korridoren. Gråter ut. Pratar. Gör en strategi. Det är därför jag är här. Hon har aldrig varit på cup förut och var orolig för att hon inte ska kunna sova. Men vår strategi fungerar. Hon somnar och när hon vaknar är det äntligen morgon. Cupens första dag.

Jag trodde aldrig att vi skulle hamna här. Att jag skulle bli en förälder som åker till sportläger med sitt barn. Att jag över huvud taget skulle få barn som ägnar sig åt sport. Hon är trots allt sin mamas dotter på så många sätt men uppenbarligen har inte alla mina egenheter gått i arv.

Jag minns hur jag själv som barn såg med fascination på de sportiga tjejerna i klassen. De såg alltid så glada ut. De åkte på läger. De hade vänner. De kunde stå på händer. De kunde hjula. De flög fram på sina kvicka ben. De var så häftiga och jag önskade att jag var likadan, men den världen var så oåtkomlig. Mina förmågor för undermåliga.

Även min dotter hade en liknande fas. Jag minns när hon i förskoleklass sa att hon kände sig som en »soptunna« eftersom hon sprang långsammare än alla andra. Och sen kom den nya idrottsläraren i lågstadiet, med sina

röda varningar och hårda omdömen i skolplattformen, som fick henne att börja oroas för sina simkunskaper.

Alla samtal vi hade om hennes frustration över att lära sig simma senare än alla andra. Som hon led av det. Att alltid vara »sämst«. Som förälder gör det förstås ont att höra sitt barn nedvärdera hela sitt väsen för en så banal sak som idrott.

Spontant vill man vifta bort problemet, kanske med hjälp av några uppmuntrande ord. »Äh, du fixar detta! Du kan om du vill!« Men jag kunde inte ljugna för henne. Jag valde att säga som det var för jag tror, trots allt, att sanningen både kan lindra och befria. Personer som oss är mer teoretiker än praktiker. Vårt medvetande vill inte riktigt förankra sig i våra kroppar. Vi kommer aldrig bli bäst på att springa. Förmodligen inte ens särskilt bra. Men vi kan bli bättre.

Det var i samband med detta som jag började söka mig till mer »nördiga« sammanhang. Jag ville visa henne att vi också kan bli lyckliga, i sällskap av vår egen sort. Vi måste inte delta i detta race som vi ändå är dömda att förlora. Vi måste inte försöka bli som »dem«. Vi kan vara våra egna. Det finns en värld även för oss, långt bort från idrott, snabba ben och kroppskontroll.

Men mitt barn har sin egen karma. Ett eget öde att förhålla sig till. Plötsligt kom volleybollen in i våra liv.

Kompisens mamma, som själv har varit volleybollspelare, startade ett lag. Kompisarna började träna i laget och min dotter ville också vara med. Med tanke på var vi befann oss just då med skolidrotten såg jag bara en ny annalkande besvikelse för henne.

Ända sedan hon började på volleyboll har jag väntat på dagen då hon ska komma hem, modfälld, och säga att hon inte vill gå dit igen. Att alla andra är mycket bättre. Att hon känner sig sämst. Som en »soptunna«. Jag har nu väntat på den dagen i snart tre år men den verkar aldrig komma.

I början tänkte jag att det berodde på kravlösheten i nybörjarvolley men när det började talas om att möta andra lag i matcher blev jag åter övertygad om att slutet på volleybollspelandet var nära. Så blev det inte. Hon var förtjust. »Det här var kull!«

Och så rullar det på: Hon fortsätter gå på match efter match. Hennes lag förlorar alltid men hon ser alltid fram emot nästa tillfälle. »Det här var kull!« Tiden går. Grupper inom laget utvecklas. Kompisarna som ursprungligen lockade in henne i sporten börjar tävla i en egen grupp. Jag hör dem berätta att de oftast vinner sina matcher.

Min dotter, som allt oftare får spela tillsammans med personer hon inte känner så väl, förlorar nästan alltid matcherna. Jag tänker gång på gång att hon snart kommer att tappa lusten, att besvikelsen över att inte spela i samma grupp som kompisarna ska nå henne till slut. Men det händer inte.

Vad är det som gör att hon fortsätter vilja gå dit? Varför ger hon inte upp? Hon kommer hem och säger saker som »vi förlorade alla set idag, det betyder att vi var sämst av alla« och hon säger det med en antydning till skratt i ögonen och sen ser hon redan fram emot nästa tillfälle.

Varför? Ibland vill jag fråga henne men jag vågar inte. Jag är rädd att min fråga indirekt ska antyda att sporten i sig inte är anledning nog. Att poängen är att vinna och att det är helt obegripligt att hon vill gå dit igen om de aldrig gör det.

Så tycker jag förstås inte. Men samtidigt förstår jag inte hur hon, en 11-årig unge, kan ta det med en sådan ro. Vad är det hon ser i denna sport egentligen? Vad är det som är så roligt? Varför blir hon inte ledsen? Vid ett tillfälle, när hon och kamraterna pratar om »dåliga förlorare« (faktiskt vid det enda tillfället då hennes lag vinner en match, vilket får en i motståndarlaget att börja gråta), hör jag henne säga »jag är van att förlora så jag blir inte ledsen».

Jag är van att förlora. Det låter nästan som en befrielse. Har hon genom att acceptera sina förluster istället vunnit något annat? Är det där svaret finns?

Jag börjar inse att de andra medföljande föräldrarna är entusiaster som själva tränar volleyboll. De peppar och coachar sina barns lag. Själv har jag ingenting att erbjuda. Jag kan ta hand om barnen, se till att de äter och håller koll på sitt spelschema. Jag kan plåstra om dem och trösta dem om de gör sig illa. Men jag vet ingenting om volleyboll. Jag har inga råd att ge dem och jag kan inte »peppa«.

Den sortens uppspelta känslouttryck kommer inte naturligt för mig. Jag har det inte i mig. Det gör mig orolig. Jag känner mig otillräcklig och jag undrar om min stoiska framtoning är till nackdel för dem.

Ibland får jag lust att fråga tränaren om hon inte kan coacha min dotters grupp också under matcherna. Jag inser att jag är tacksam över att hon trivs med volleybollen men jag är också rädd för att intresset ska svalna om hon inte utvecklas i en snabbare takt.

Jag börjar laborera med orden i mitt huvud, funderar på hur jag ska formulera mig för att inte väcka förargelse, men jag bestämmer mig till slut för att inte säga något. Det finns en tid då en förälder behöver tala för sitt barn och det finns en tid då hon måste lita på att tränaren vet vad hon gör. Jag tror att detta tillfälle hör till den senare kategorin.

Min dotter är glad och nöjd. Allt är bra. Jag ser hur hon spelar med sina lagkamrater. De skrattar åt sina missar. Berömmar varandra när de gör något bra. Ger varandra tips. Skämtar med varandra i förbifarten. De är så himla fina.

Ändå finns det fortfarande något jag inte förstår. Frågorna snurrar i huvudet. Jag får ingen ro. Jag måste få veta. Kan man fråga henne på något sätt, utan att ifrågasätta henne? Till slut gör jag ett försök:

»Vad är det som är mest roligt med volleyboll?«

Dottern ser skeptisk ut. Som om jag har ställt en märklig fråga.

»Det är roligt att spela matcher« svarar hon och ser frågande på mig.

Jag förstår fortfarande inte. På vilket sätt? Vad är det som är kul med det? Vad driver henne? Jag grubblar vidare på frågan. Försöker vrida och vända på den under de kommande dagarna. Till slut ger jag upp. Jag kan inte lösa detta pussel. Jag bestämmer mig för att prova igen:

»Vet du... Jag har aldrig hållit på med

sport och aldrig spelat i lag. Jag förstår inte riktigt hur det är. Kan du berätta för mig vad du tycker är roligt?«

Nu ser jag på henne att hon förstår vad jag är ute efter.

»Ah! Det är kul för att vi spelar en sport som vi tycker är rolig. Samtidigt som vi umgås. Vi skämtar och småpratar. Samtidigt gör vi något vi tycker om.« Jag känner hur lugnet infinner sig i min kropp. Som en klåda som äntligen blivit stillad. Detta är faktiskt begripligt. Även jag måste erkänna att det låter lockande. Och ja, visst ser jag det nu. Det som driver henne är förstås större än både prestationer och vunna matcher. Gemenskapen och glädjen. Det är det som håller henne kvar.

Volleybollcupen är över. Lagen har samlats i skolans entré och väntar på bussen som ska ta oss hem. Jag har hanterat mig fram med mina öronproppar och brusreducerande hörlurar men nu är jag fullkomligt dränerad. Det trycker över bröstet och jag känner mig svagt illamående.

Jag tittar på min dotter. Hon är också slutkörd. Ansiktet är uttrycksöst. Blicken är tom. »Jaaa...« svarar hon släpigt när jag pratar med henne. Jag är osäker på om hon faktiskt hör vad jag säger. Blicken flackar, som om hon har svårt att urskilja mitt ansikte från bakgrunden. Jag ber henne hjälpa mig med den ena väskan och vi börjar gå mot bussen. Hon går framför mig tillsammans med en av sina lagkamrater.

»Det här måste vi göra om.«

Hon säger det med eftertryck. Jag hör att hon redan längtar.

DESPINA PAPADOPOULOU

FOTO: PIXABAY

Låt volontäruppdrag bli jobbmöjligheter

I dagens Sverige är det många i arbetsför ålder med en funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa som är långtidsarbetslösa. Det är en komplex fråga där ansvaret hos arbetsgivare att anställa, arbetsförmedlingens ansvar att matcha personer mot arbetsmarknaden samt individens ansvar att matcha mot och söka befintliga arbeten ska balanseras.

Ofta glöms det bort såväl i debatt som i aktiva åtgärder på samhällsnivå att denna målgrupp sällan kan leva upp till arbetsmarknadens rådande normer som kräver 40 timmars arbetsvecka, både tidiga mornar och sena eftermiddagar, ett stort antal varierade arbetsuppgifter samt högskolebehörighet.

De arbetsmarknadspolitiska lösningarna på glappet mellan förmågor och krav löses ofta med anpassade arbetsträningsplatser som inte garanterar anställning på lång sikt, då arbetsgivaren till exempel inte anser sig ha möjlighet att anställa någon på endast 40 procent.

Andra hänvisas till daglig verksamhet där de till väldigt låg ersättning får utföra enklare arbetsuppgifter. Det är en utmärkt lösning för vissa men för monotont och enkelt för andra. Nedsatt arbetsförmåga och förmågan till mer varierade och komplexa arbetsuppgifter har inte alltid ett samband.

Självklart borde dessa verksamheter omvandlas till fullvärdiga jobb med handledning. Alla som utför ett jobb borde ha rätt till en riktig lön. Men arbetsmarknaden måste fortfarande breddas för att verkligen ta till vara fler människors kunskaper och förmågor.

Många frivilligorganisationer har svårt att bedriva sina sociala, djurskyddande och folkbildande verksamheter i brist på frivilliga som har den tid som behövs. Dessa uppdrag vore perfekt för många som idag är utan sysselsättning.

Även en som inte har en socionomutbildning kan svara i olika hjälptelefoner så länge personen i fråga är en empatisk medmänniska. En person som har svårt att interagera socialt med andra människor skulle kunna göra ett bra jobb på ett katthem. En person som är utbränd efter en tuff gymnasietid och därmed har svårt att komma upp på morgonen kan bli en bra läxhjälp på eftermiddagen.

Förutom att arbetslösheten skulle minskas skulle samhällsnyttan i stort gynnas. Då fler kunde få en tillfällig kontakt att prata med, färre katter och hundar skulle sakna hem och fler barn genom läxhjälp skulle ha större chans att klara skolan. Dessa exempel är bara tre av många fler möjliga satsningar.

Därför vill jag uppmana kommunpolitiker i Sveriges samtliga kommuner att omvandla dagliga verksamheter till handledda jobb. Jag vill även uppmana riksdagspolitiker att stötta frivilligorganisationer med öronmärkta pengar som går till att anställa fler på deras villkor.

DESIDERIA

Jag är trött

Jag är trött på att tänka mig för, är trött att behöva känna det jag gör.

Att ständigt vara vaksam på vad jag gjort och hur det kommer påverka mig i stort.

Att se klart på det jag gör så att inget förstör.

Att faktiskt se vad jag gjort och inte bedöma det som lort.

Jag kämpar varje dag med vem jag är och försöker efterlikna dem jag håller kär.

Hur ska jag veta vad som är rätt när min hjärna funkar på ett annat sätt?

Hur ska jag veta hur man bör va när det förändras varje dag?

Jag söker tydlighet i mitt liv för att hitta inre frid.

Kontroll är inget jag har men söker varje dag.

Hur kan en själ få ro på denna röriga jord?

Där inget ständigt är utan man plötsligt kan vara till besvär.

Hur ska man hitta en inre balans där den aldrig fanns?

Min energi går ständigt upp och ner men det är inget ni kan se.

Förrän jag är helt körd och knappt får i mig mitt levebröd.

Detta är mångas liv bara så ni vet och aldrig kommer jag låta det gå bet.

EVA-LISA BLOMQVIST

Inspirerad att analysera mitt liv

Jag läser Tidningen Autism eftersom min son har en autismdiagnos och en intellektuell funktionsnedsättning. Tidningen hjälpte mig att få upp ögonen för mina egna problem genom livet. I artiklar jag läste om tjejer och kvinnor med autism i er tidning insåg jag att jag hade mycket gemensamt med dem. Jag blev inspirerad att söka i mig själv och analysera mitt livs händelser. Efter många om och men fick jag möjlighet att ställa mig i kö till att göra en utredning.

Jag ville berätta för min dotter om varför vårt liv blev som det blev. Så jag skrev en bok till henne. I boken skriver jag om min barndom, om hennes släktingar, om min vuxna resa från att jag fick henne och allt som blev som det blev.

Det är tack vare er tidning jag till slut kom fram till varför jag hamnade utanför samhället och sedan började skriva mina böcker.

Ur min bok *Alla ska med:*

»Kanske jag bara valt fel situationer, då jag aldrig har förstått mig på mig själv. Jag hamnade där jag gjorde, för jag aldrig blev utredd på rätt sätt för vad jag verkligen led av. Jag är precis som min son och många andra med oss. Vi är den överkänsliga introverta sorten.

Om jag bara hade vetat om det jag vet idag, bara hade fått göra om mitt liv. Kanske hade jag då hamnat mer rätt

idag. Fått ett jobb jag klarade av. Inte bollats runt, fått mig själv att tro att jag bara är lat, tokig, värdelös och dålig.

Men som sagt, på den tiden som jag var i tonåren i slutet av 90-talet, var ordet diagnos oftast inriktat på pojkar som syntes och tydligt störde sin omgivning med deras beteende.

Eller hade det kanske inte spelat någon roll? Var jag menad att bli utanför samhället? På grund av Straffet. Tur att

tiderna förändras till det bättre för ungdomar idag. Finns så mycket mer hjälp att få i tid för unga idag. Mer förståelse för ordet diagnos som rymmer så mycket. Allt från panik, oro, utbrott, svårigheter att sköta om sin egen kropp, prata, höra, se eller att röra sig.

Diagnos – svårighet att leva som alla andra, det vill säga klara av att springa i ekorrhjulet utan att ramla ur eller stanna upp och tänka efter. Vem är jag? Vad vill jag? Innan tyckte jag det var dumt att sätta ordet diagnos för lättare svårigheter att springa i ekorrhjulet. Men idag förstår jag med facit i hand att det är bra. Det minskar utanförskapet som jag själv hamnade i.

Man har en plats i samhället. Är bara en individ med sina egna speciella behov och det accepteras med hjälp av ordet diagnos. Jag tror att det är därför som diagnoser ökar bland ungdomar och vuxna. Tror detta kan hjälpa oss mot en bättre värld. Där man har rätt att få känna och vara en äkta människa.«

SOPHIE BERTSSON

Brottsoffer!

I januari 2021 fick min son Erik två räkningar avseende byggmaterial och kläder som också hade hämtats ut av okända mitt under den värsta julruschen. Det här var saker som Erik inte hade beställt och icke något hans gode man kände till. Sedan förstod vi anhöriga att Erik blivit utsatt för ett bedrägeri: olovlig identitetsanvändning. Han var således ett brottsoffer.

Saken polisanmälades i mitten av månaden samtidigt som vi kontaktade de bägge företagens säkerhetstjänster.

Hos byggfirman fick vi ett bra bemötande. De avskrev sitt krav, lyssnade på oss och lovade att se över sina rutiner på nätet.

Hos klädfirman kom vi inte fram. Mycket irriterad på detta gjorde jag en »Persbrandtare« (referens Beckfilmerna). Jag ringde och var arrogant, påstridig och krävande och fick växel-tjejen att ringa till säkerhetstjänsten. De skulle ringa tillbaka och jag avslutade med ett varmt tack för god service.

De ringde efter några dagar till Eriks bror och meddelade att de väntade på att polisen skulle ta kontakt. De avskrev ärendet och lovade att det ej skulle gå vidare till inkasso, vilket dock skedde. Inkassofirman suckade när jag ringde. Företaget brukar vara väldigt snabba på att skicka vidare ärenden till inkasso och självklart avskrev de ärendet direkt.

Utlämningsstället meddelade vid personbesök att de alltid krävde legitimation vid utlämnandet, både av bud och av beställare.

Den brottsrekvisita man använt sig av var ett telefonnummer utan abonnemangsuppgifter, en falsk e-postadress och eventuellt en falsk legitimation.

Förövaren tycktes vara väl bekant med Eriks tillvaro och utifrån detta riktades våra misstankar mot anhöriga och assistenter, dåvarande och tidigare. Tyvärr en mycket obekvämlig tanke.

Jag tror att vi fem anhöriga känner varandra ganska väl, så det avskrevs direkt. Slutsatsen blir nog att vi släppt in ett rötägg som aldrig borde jobbat med Erik eller inom omsorgen.

Det finns också en moralisk undran hur man känslomässigt är beskaffad för att ekonomiskt försöka beröva sonen en månadsinkomst och därigenom överskrida vår moraliska grundbult att inte utsätta funktionsnedsatta människor för brott.

Självklart gäller detta även polisen, där jag sätter ett stort frågetecken för att man inte prioriterat Eriks fall.

ANDERS SAMUELSON

Bildbidrag

Jag har blivit medlem hos er och hunnit få en tredje tidning. Jag själv har Aspergers syndrom och känner igen mig i så mycket. Jag har ritat i hela mitt liv så nu ville jag överraska mig själv och dela med mig till er.

Den här bilden handlar om den slitning mellan ljus och mörker som jag kämpat med hela mitt liv och den maktlöshet jag ibland drabbas av fast jag kanske är på den rätta vägen så att säga.

Tack för en bra tidning och den positiva grunden ni har!

ANNIKA NYSTRÖM

Ingen vanlig tjej

*Att leva med autism tar så mycket energi,
varför måste andra alltid lägga sig i?
Tror du inte mig, så snälla säg hur du kan svara på det
när du inte ens vet?*

*När du inte ser hur det känns inom mig,
det är faktiskt en väsentlig grej.
Snälla lägg ner och tro på mig,
jag är ju ingen vanlig tjej!*

Alla intryck

*Går inte få bukt på ljud, ljus, och lukt,
alla intryck så starka
det får hela kroppen att värka.
Varmt och kallt,
överkänslighet är inte ballt.
Kläder sträva,
jag tål dem inte vill i garderoben städa.
Allt kräver solglasögon, hörlurar och vill i näsan nypa
och man börjar nästan krypa.
Hjälp, intryck så starka, jag behöver svalka och lugn
eller hett som i en ugn.
Det är olika från person till person
eftersom du ej är en klon.
Vila behövs i bullrig miljö
när man känner sig utmattad och slö.
Kämpa på du klarar det då,
det är bara att fortsätta gå!*

VANESSA CARLSSON

Allas glädje är ovärderlig

Klockan närmar sig halv elva på förmiddagen. Jag ställer mig i kö till bibliotekets låneautomat (jag är stand-by i närheten av min sons skola). Framför mig står en medelålders kvinna och en ung man, någonstans mellan 17 och 20 år.

Kvinnan verkar vara en ledsagare. När kvittot kommer lägger mannen märke till att det är på hans födelsedag som böckerna ska lämnas tillbaka. Han blir jätteglad. »På min födelsedag!« Han är uppfylld av sammanträffandet, men hon varken tittar på honom eller säger något. Hon tar böckerna och de går. Obehaget väller upp. Min tur.

När jag kommer ut sitter tanken i magen: »Jag sade inte heller något.«

Alla de gånger som min egen sons glädje har ignorerats... Den har skattats som »oproporionerlig«, mötts av und-

vikande, tomma ansikten eller avmätta nedlåtande leenden, oftast riktade till mig som förälder. Otäckt nog – som om jag skulle hålla med! (Ingen, utom jag, tycker tydligen att det är ett helt bisarrt antagande...)

Allt det utsätts min son för bara för att han är sin egen människa.

Jag kan den här situationen utantill. Alltså borde jag ha kunnat göra något. Dags för ilskan. Mest arg blir jag på samhället, som utsätter den här mannen och min son och många fler för sådant här. Som gjorde det så lätt för denna kvinna att inte göra det som hon skulle ha gjort rent instinktivt mot valfri annan förmodat »normal« människa i samma situation.

»Du har inte hela bilden«, säger De Flesta, som börjar känna sig kritiserade.

»Det finns alltid en förklaring.« Vad förklaringen än var, så handlar det om utstötning när glädje möts med likgiltighet. Det spelar ingen roll om det sker medvetet eller inte.

Jag bidrog själv, mot min vilja, och jag har nog lite ovanligt »bra« bevekelsegrunder: jag var upptagen av situationen, snarare än av min närvaro i den. Jag tampas med ett glapp i tiden mellan tanke och handling och verkligheten väntar sällan tills det har slutits... Men jag går inte runt och tycker att det är en förklaring som gör det möjligt att urskulda mitt handlande i syfte att skylla över mörkret i samhället.

Jag önskar att alla människor fick läsa Jonathan Mooneys bok *Normal Sucks: How to Live, Learn, and Thrive, Outside the Lines* (2019). Världen kan bli bättre.

Allas glädje är lika ovärderlig. Locka fram den, se den, håll om den.

FRÅN EN BIBLIOTEKSKÖ

Utbildningar hösten 2022

ETT PEDAGOGISKT ARBETSSÄTT ANPASSAT TILL PERSONER MED AUTISM

En unik utbildning där föreläsningar varvas med praktiskt arbete. Du får möjlighet att direkt pröva dina kunskaper tillsammans med personer med autism. Som deltagare får du en grundläggande utbildning om autism, insikt i vilka konsekvenser det kan få i vardagen och om hur man kan arbeta med anpassningar och hjälpmedel.

1 veckas utbildning i Sunne **vecka 36, 42 och 49.**

UTBILDNING FÖR DIG SOM ARBETAR I LSS-VERKSAMHET

Känner du igen det här:

- Utmanande beteende utan att du förstår varför?
- Svårt att hitta aktiviteter som personen tycker om?
- Oro i gemensamma utrymmen?

Då kan denna utbildningen vara något för dig. Utbildningen visar hur tydliggörande pedagogik kan skapa förutsättningar för delaktighet och meningsfullhet i vardagen.

Den ger dig fördjupad kunskap om vikten av individanpassat stöd.

Skövde **11-12 oktober.**

UPPDRAGSUTBILDNING - ATT UTVECKLAS TILLSAMMANS PÅ HEMMAPLAN

Uppdragsutbildning innebär att vi skräddarsyr en utbildning utifrån er verksamhets behov. Det kan vara handledning, föreläsningar eller längre utbildningar om till exempel lågaffektivt bemötande och att arbeta i LSS-verksamhet. Veckoutbildning om ett pedagogiskt arbetssätt anpassat till personer med autism passar också bra som en uppdragsutbildning.

Utbildningscenter
AUTISM

ANNONSTORG

Undervisning, fritid och boende

för dig med lindrig intellektuell
funktionsnedsättning/lindrig
utvecklingsstörning.

Högalids
FOLKHÖGSKOLA

Vi har massor med
roliga läger och
korttidsvistelser både
på vardagar och
helger. Vi gör
saker både
i stan och
på landet:
studsar på
JumpYard, bowlar,
går på hundpromenad
och mycket annat.
Anmäl dig nu!

**DAGS
ATT BOKA
LÄGER!**

aktivera!
www.aktiverakorttidshem.se

Nka™

Stöd till den som vårdar och
hjälp en närstående

Nka publicerar en broschyr som sammanfattar två rapporter från Socialstyrelsen, som är underlag till en nationell strategi om stöd till anhöriga.

I broschyren finner du kunskap och inspiration att utveckla stödet till anhöriga oavsett om du är politiker, möter anhöriga i ditt arbete eller själv är anhörig.

Den kan laddas ner eller beställas från www.anhoriga.se

Nationellt kompetenscentrum anhöriga
www.anhoriga.se

hannas hörna

»Jag säger nästan alltid vad jag tycker och tänker«

IBLAND GLÖMMER VI bort de positiva aspekterna av att ha autism. Det finns en hel del bra egenskaper som är vanliga vid autism även om vi är långt ifrån lika.

En del har mycket bra minne för exempelvis datum, scheman och namn. Det har inte jag. Men ibland är jag bra på att minnas

detaljer. Och jag är noggrann, ibland för noggrann så att jag blir långsam, men det är en annan historia.

»Kunskap om rutiner samt en absolut önskan att upprätthålla regler, ordning och noggrannhet« är några av de kognitiva egenskaper som listas i Tony Attwoods och Carol Grays aspie-kriterier. Det är omvända kriterier för diagnosen Aspergers syndrom, en form av autism.

Det som i de vanliga diagnoskriterierna beskrivs som svårigheter och problem beskrivs här som styrkor och positiva egenskaper. Såsom förmågan att samtala utan dolda budskap, vara ärlig och inte prata strunt.

Hur kommer det sig att de flesta utan autism ser det som en styrka att kunna prata om ingenting? Det kallas kallprat och är ytligt, ritualistiskt småprat. En korrektare benämning är kanske tvångsritualer?

Min funktionsuppsättning autism gör att jag är öppen och ohämmad vilket ofta är bra i vänskaps- och kärleksrelationer. Jag säger nästan alltid vad jag tycker och tänker även om jag vet att det är ett känsligt ämne.

För nio år sedan på första dejten med min nuvarande make sa jag att jag har två absoluta krav på en partner – att han ska tåla mina katter och inte vilja skaffa barn. Som tur var uppfyllde han båda.

Varför gå som katten kring het gröt? Ett uttryck för att inte våga prata om något jobbigt. När vi pratar om elefanten i rummet i stället för att ignorera den brukar den visa sig vara mindre skrämmande än vi först trott. När vi vågar säga som det är och pratar om våra rädslor förvandlas elefanten till sitt rätta jag: en liten spinnande katt.

Ett annat av aspie-kriterierna är »Ett väl utvecklat ordförråd«. Det tror jag att jag har, i alla fall ett stort intresse för ord. Jag är mycket fascinerad av språk och road av ordlekar, ordvitsar och rim det håller min hjärna i trim gör mig glad som det jag ska göra nu – ta ett bad. Glad sommar!

HANNA DANMO

... älskar katter och kryssningar. Som ung fick hon diagnoserna Aspergers syndrom och tvångssyndrom.

funderingar

Bild: Christina Teuchler

ANNONSTORG

Välkommen hem till våra gruppboenden

Söker du en plats att kalla hemma?
Hos oss kan du trivas och må bra.
Vi är på plats dygnet runt för stöd
och sällskap.

nytida.se/gruppboende
020-66 20 20

nytida

Dammsdal

Skola och boende för ungdomar inom autismspektrumtillstånd

Vi tar emot ungdomar från hela landet. De kommer till oss för att man trots omfattande insatser i hemkommunen inte fått skolgång och vardag att fungera. Vi anpassar studier, fritid och vardag. Vilket ökar möjligheterna att lyckas såväl med studier som social utveckling. Vi erbjuder fyra skolformer. Dammsdal arbetar med tydliggörande pedagogik.

Dammsdal | 643 92 Vingåker | Tel: 0151-52 43 00 | www.regionsormland.se/dammsdal

Boendestödjaren behöver ha en god inlevelseförmåga

Maria Sivall
Förbundsjurist

INSATSEN BOENDESTÖD UNDERLÄTTAR för många med autism och andra funktionsnedsättningar att få ett fungerande vardagsliv. Idag är boendestöd en av de vanligaste insatserna via Socialtjänstlagen (SoL) för personer under 65 år med funktionsnedsättning.

En del personer som har boendestöd behöver hjälp med personlig omvårdnad, till exempel stöttning i att laga mat, sköta sin hygien eller att komma upp på morgonen och göra sig klar inför dagen.

Andra behöver hjälp med att strukturera upp städning eller stöd inför olika aktiviteter, till exempel när det är dags för ett tandläkarbesök eller ett bankärend. Hur stödet ges varierar från person till person, det kan handla om motiverande stöd eller praktisk hjälp.

Boendestöd kan alltså ha ett mycket varierat innehåll, utföras både i och utanför hemmet och är individuellt utformat för den enskilde.

För att boendestödjaren ska kunna ge bra stöd och bidra till en meningsfull och fungerande vardag för någon med autism, så behöver boendestödjaren ha ett pedagogiskt kunnande och god förståelse för hur autism kan ta sig uttryck. Boendestödjaren

behöver ha en god inlevelseförmåga och kunna reflektera över hur olika situationer uppfattas av någon med autism.

Alltför stor variation i hur insatserna genomförs eller för många olika boendestödjare upplevs ofta som stressande och förvirrande av personer med autism som har boendestöd. Det är därför av stor vikt med enhetlighet och kontinuitet såväl vad gäller individuella boendestödjare som hur man utför de olika uppgifterna tillsammans med den enskilde.

Insatsens kvalitet är i stor utsträckning en subjektiv upplevelse hos den som mottar stödet. Här spelar relationen mellan individen och boendestödjaren en central roll. För att skapa en god relation behövs det att boendestödjaren är genuint intresserad av den enskildes person, intressen och liv samt visar omtanke och har respekt för dennes privatliv.

Relationen mellan individ och boendestödjare är således en avgörande faktor för att insatsen ska vara av betydelse och göra skillnad. Ytterligare en viktig kvalitetsaspekt är delaktighet, att den enskilde känner sig lyssnad på och har inflytande i utformningen av det stöd som ges.

»Relationen mellan individ och boendestödjare är således en avgörande faktor för att insatsen ska vara av betydelse och göra skillnad.«

Anorexi och autism

Ätstörningar som anorexi är vanligare vid autism än i övriga befolkningen. Forskning om samband pågår och det behövs mer samverkan och individbaserade insatser.

Ny forskning från Storbritannien har visat att omkring 35 procent av de som har en ätstörning (anorexi) även har autism. Det är alltså vanligare med ätstörningar, inklusive anorexi, bland de som har autism än i befolkningen i övrigt.

Många av de som vårdas för anorexi under lång tid utan att bli friska från anorexi har autism. Orsaken bakom detta finns det inte någon entydig förklaring till ännu, men det finns hypoteser som forskare undersöker.

Anorexi är den psykiatriska sjukdom som har högst dödlighet (10 %) och de som lever med långvarig anorexi riskerar att drabbas av följsjukdomar.

Anorexi drabbar främst flickor och kvinnor (180 000 i Sverige) men även pojkar och män (30 000). Svenska studier över trettio års tid vid Gillberg-centrum i Göteborg har visat att de som insjuknar långvarigt i anorexi utgör 1 av 5 (20 %).

Forskningen studerar nu på vilket sätt autism kan vara en försvårande omständighet bland de som har anorexi och som kan bidra till långvarig anorexi. Bland de som vårdats länge för anorexi återfinns vuxna kvinnor som inte diagnostiserats med autism som barn och som ofta vårdats inom den psykiatriska vården för olika psykiska diagnoser utan att man undersökt om personen har autism.

LÄTTNAD ÖVER DIAGNOS

Lina Liman, författare till boken *Konsten att fejka Arabiska* (Bonniers 2017), berättar om hur hon efter flera år i den psykiatriska vården, där hon bland annat vårdades för anorexi och även fick flera andra felaktiga psykiatriska diagnoser, till slut fick en autismdiagnos. I boken beskriver hon vilken lättnad det var att

till slut få en diagnos som förklarade de svårigheter hon själv upplevde.

Clara Törnvall är en annan författare som vid 42 års ålder fick sin autismdiagnos. Även hon beskriver i boken *Autisterna: Om kvinnor på spekrat* (Natur och Kultur 2021) en lättnad över att äntligen få en tydlig anledning till de utmaningar i vardagen och problem som hon levt med under lång tid.

För Lina Liman ledde autismdiagnosen till att hennes arbetsuppgifter som journalist anpassades bättre till hennes förutsättningar och förmåga. Vilket reducerade stressmoment i vardagen som orsakades av begränsningar som autismen medför. En sådan möjlighet till anpassning till den aktuella arbetsförmågan kräver en utredning och en diagnos.

En förklaring till varför många långvarigt sjuka i anorexi inte blir friska kan vara att anorexivården inte förrän på senare tid uppmärksammat att det finns en överrepresentation av personer med autism (till exempel de som inte upptäcktes och fick autismdiagnos som barn). Anorexivården har därför inte heller

sett sig ha anledning till att förändra och anpassa sina insatser för personer med autism.

Nu förespråkar forskare att det behövs särskilda anpassningar av vården för de som har ätstörningar som anorexi och autism. Anorexivården behöver utrustas med kunskap om autism och hur det påverkar behandlingen av ätstörningar som anorexi. Insatserna behöver vara personcentrerade och anpassade till individen istället för tvärtom.

DET BEHÖVS SAMVERKAN

Både Lina Liman och Clara Törnvall illustrerar i sina böcker hur autism bland flickor och kvinnor på flera sätt har ett

annat uttryck än hos pojkar och män. Autism ansågs på 1970-talet sällan förekomma hos flickor, ett antagande som under 2000-talet visar sig vara felaktigt. Forskaren Svenny Kopp vid Gillberg-centrum var en av de första att uppmärksamma detta på 1980-90-talet, men denna kunskap har ännu inte bidragit till några förändringar av vården för de långvarigt sjuka i anorexi.

Att se autism som en bidragande orsak bakom långvarig anorexi är alltså relativt nytt. För att anpassa vid ätstörning behövs samverkan mellan anorexivården och habiliteringen för personer med funktionsnedsättning (autism) för att förbättra och anpassa insatserna.

LENA BORELL

ARBETSTERAPEUT,
SENIOR PROFESSOR,
KAROLINSKA INSTITUTET

Lästips

Liman, L. (2017). *Konsten att fejka Arabiska – En berättelse om autism*. Bonniers förlag.

Törnvall, C. (2021). *Autisterna – Om kvinnorna på spekrat*. Natur och Kultur.

Brede, J., Babb, C., Jones, C. et al. (2020) »For Me, the Anorexia is Just a Symptom, and the Cause is the Autism«: Investigating Restrictive Eating Disorders in Autistic Women. *J Autism Dev Disord* 50, 4280–4296.

Kinnaird E, Norton C, Stewart C, Tchanturia K. (2019). *Same behaviours, different reasons: what do patients with co-occurring anorexia and autism want from treatment?* *International Review of Psychiatry*, 31, 4.

Hitta din förening

Autism- och Aspergerförbundet bildades 1973 och har idag 24 distriktsföreningar.
Här hittar du kontaktuppgifter till förbund och distrikt.

AUTISM- OCH ASPERGER- FÖRBUNDET

Bellmansgatan 30
118 47 Stockholm
08-42003050
info@autism.se
www.autism.se

BLEKINGE

Madeleine Andersson
073-815 18 95
blekinge@autism.se

DALARNA

Maria Ljungberg
dalarna@autism.se

GOTLAND

Hillevi Österman
070-249 98 82
lha.osterman@gmail.com

GÄVLEBORG

gavleborg@autism.se

HALLAND

Ronny Nilsson
070-278 64 14
halland@autism.se

JÄMTLAND

Clara Witthoff
070-600 19 12
jamtland@autism.se

JÖNKÖPING

Autism- och Aspergerföreningen
Barnarpsgatan 19
553 16 Jönköping
073-4294912
info@autismjonkoping.se

KALMAR

kalmar@autism.se

KRONOBERG

kronoberg@autism.se

NORRBOTTEN

autism.boden@telia.com

SKÅNE

Autism- och Aspergerföreningen
Box 5109
200 71 Malmö
073-8330300
info@autismskane.se

STOCKHOLM

Autism- och Aspergerföreningen
Brännkyrkagatan 91
118 23 Stockholm
08-6127172
info@autismstockholm.org

SÖDERMANLAND

Hantverkaregatan 24
641 30 Katrineholm
072 449 73 36
sodermanland@autism.se

UPPSALA

Autism- och Aspergerföreningen
Kungsgatan 64
753 18 Uppsala
073-4333231

VÄRMLAND

www.autism.se/varmland
varmland@autism.se

VÄSTERBOTTEN

autism.vasterbotten@gmail.com

VÄSTERNORRLAND

Solveig Wiberg
solveig@allt3.se

VÄSTMANLAND

Autism- och Aspergerföreningen
Hörntorpsvägen 4, ingång 25
724 41 Västerås
021-123911
vastmanland@autism.se

VÄSTRA GÖTALAND

DISTRIKT GÖTEBORG

Autism- och Aspergerföreningen
Lillatorpsgatan 10
416 55 Göteborg
073-8223003
goteborg@autism.se

VÄSTRA GÖTALAND

DISTRIKT FYRBODAL

Eva Ögren
072-389 22 23
vastra.gotaland.fyrbodal@
autism.se

VÄSTRA GÖTALAND

DISTRIKT SKARABORG

Autism- och Aspergerföreningen
Box 36
541 21 Skövde
072-2095999
skaraborg@autism.se

VÄSTRA GÖTALAND

DISTRIKT SÖDER

Autism- och Aspergerföreningen
Träffpunkt Simonsland
Viskastrandsgatan 5
506 30 Borås
072-362 52 87
vgs@autism.se

ÖREBRO

Autism- och Aspergerföreningen
i Örebro län
c/o Föreningarnas hus
Slottsgatan 13A
703 61 Örebro
orebro@autism.se

ÖSTERGÖTLAND

Autism- och Aspergerföreningen
Gamla Övägen 23
603 79 Norrköping
011-104 316
info@autism-ostergotland.se

POSTTIDNING B
Autism- och Aspergerförbundet
Bellmansgatan 30
118 47 Stockholm

111 888 200

WALD & STRÖM

För att öka
medvetenheten
om autism har vi
designat armbandet

UNIQUE.

Silver
395 kr

Tillsammans
ökar vi
medvetenheten
om autism!

*Genom att köpa armbandet stödjer du KIND
(Center of Neurodevelopmental Disorders at
Karolinska Institutet) som är ett kompetenscentrum
för forskning, utveckling och utbildning inom området
neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF).*

KIND

CENTER OF NEURODEVELOPMENTAL
DISORDERS AT KAROLINSKA INSTITUTET

Beställ via www.wald-strom.com/unique